

A SZOCIÁLIS KOMPETENCIA NÉHÁNY ÖSSZETEVŐJÉNEK FEJLETTSÉGE ÉS AZ ISKOLAI EREDMÉNYESSÉG KAPCSOLATA KÜLÖNBÖZŐ TÍPUSÚ ISKOLÁBAN TANULÓ SERDÜLŐK KÖRÉBEN

Kasik László

Szegedi Tudományegyetem, BTK, Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: személyiségvonások, szociális kompetencia, iskolai eredményesség

Napjainkban számos empirikus bizonyíték szól a személyiség vonásstruktúrájának ötfaktoros modellje mellett, amely alapján a szociális kompetencia olyan összetevői jellemezhetők, amelyek alapvetően meghatározzák a gyerekek szociális viselkedését, illetve amelyek működése befolyásolja az iskolai eredményességet.

Kutatásunk célja a Big Five Kérdőív (Caprara és mtsai, 1993) által mért, a társas viselkedést meghatározó személyiségvonások (extraverzió, barátságosság, érzelmi instabilitás, lelkiismeretesség és nyitottság) serdülőkori jellemzőinek, illetve a dimenziók iskolai eredményességgel való kapcsolatának a vizsgálata volt. Az iskolai eredményességet a tantárgyi átlagok fejezték ki. Keresztmetszeti vizsgálatunkban 13, 15 és 16 éves tanulók vettek részt (N=230). A minta a magyar iskolaszervezetet tekintve reprezentatív, így lehetőségünk volt a különböző típusú iskolákban (általános iskola, hagyományos és szerkezetváltó gimnázium, szakközépiskola, szakiskola) tanuló diákok eredményeinek összehasonlítására is. Az adatok felvételére 2006 végén került sor.

Az életkorok alapján csak a barátságosság, az érzelmi instabilitás és a nyitottság esetében mutatható ki szignifikáns különbség, az átlagok az életkor előrehaladtával csökkennek, főként a nyitottságé. Az iskolatípusok alapján szignifikánsan magasabb átlagot értek el az általános iskolai tanulók, alacsonyabbat a szakiskolások, a gimnáziumi és a szakközépiskolai tanulók eredményei között pedig nincs szignifikáns különbség.

A korrelációelemzés a 13 évesek körében a dimenziók – az érzelmi instabilitás kivételével – szignifikáns kapcsolatát mutatta. A kapcsolatok száma és erőssége – amely feltehetően az együttfejlődésre utal – a további két életkori mintán kevesebb és gyengébb, főként a szakiskolásoknál.

A lányok tanulmányi átlaga minden részmintában szignifikánsan magasabb, kivéve a szakiskolásokat, ahol nincs különbség a fiúk és a lányok eredményei között. A tanulmányi átlagok az életkor előrehaladtával azonban nemtől függetlenül (és ugyancsak a szakiskolások kivételével) egyre szorosabb kapcsolatot mutatnak a nyitottság és a lelkiismeretesség faktorokon mért tulajdonságokkal.

Eredményeink a szociális dimenziók működésének serdülőkori stagnálását, több faktor esetében az átlagok visszaesését, az iskolai eredményesség szempontjából pedig a lányok és a szakiskolások jelentős különbségeit mutatják. Úgy véljük, a fejlesztő programok kidolgozása-kor mindenképpen fontos figyelembe venni az egyes dimenziók tulajdonságainak feltételezett együttfejlődését, illetve szükség van a szakiskolások tanulók társas viselkedésének további kutatására.